Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 8. 10. 1968, sp. zn. 5 Tz 67/68, ECLI:CZ:NS:1968:5.TZ.67.1968.1

Číslo: 60/1968

Právní věta:

K posuzování předpokladů pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 08.10.1968

Spisová značka: 5 Tz 67/68

Číslo rozhodnutí: 60

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Podmíněné propuštění

Předpisy: 140/1961 Sb. § 3 ods. 4
§ 2 ods. 6
§ 61
§ 62 141/1961 Sb. § 2 ods. 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil pro porušení zákona v ustanovení § 61 tr. zák. usnesení krajského soudu v Hradci Králové z 21. února 1968 sp. zn. 1 To 174/68, jímž byla zamítnuta podle § 148 odst. 1 písm. c) jako nedůvodná stížnost odsouzeného proti usnesení okresního soudu v Jičíně ze 6. února 1968, sp. zn. PP 141/67 o zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění.

Z odůvodnění:

Rozsudkem bývalého lidového soudu ve Štúrově z 6. února 1959 sp. zn. T 17/59 ve spojení s rozsudkem bývalého krajského soudu v Nitře z 2. dubna 1959 sp. zn. 3 To 213/59 byl obviněný L. S. uznán vinným trestnými činy podle § 6, § 216 odst. 1, § 219 odst. 1 tr. zák. z roku 1950 a odsouzen podle § 216 odst. 1 s použitím § 22 odst. 1 tr. zák. z roku 1950 k trestu odnětí svobody v trvání 15 let.

Polovinu tohoto trestu odpykal 22. května 1966.

Dne 9. května 1967 požádal odsouzený o podmíněné propuštění z výkonu trestu. Okresní soud v Jičíně tuto žádost usnesením z 6. února 1968 sp. zn. PP 141/67 zamítl. Proti tomuto usnesení podal odsouzený stížnost, kterou krajský soud v Hradci Králové usnesením z 21. února 1968 sp. zn. 1 To

174/68 rovněž zamítl.

Předseda Nejvyššího soudu podal proti usnesení krajského soudu stížnost pro porušení zákona ve prospěch odsouzeného, v níž vytýkal, že napadeným usnesením byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák. Porušení zákona v citovaných ustanoveních shledal předseda Nejvyššího soudu v tom, že krajský soud zamítl stížnost odsouzeného, aniž by zjišťoval a hodnotil všechny skutečnosti, důležité pro odpovědné posouzení důvodnosti žádosti odsouzeného, jak vyžaduje ustanovení § 61 odst. 1 a 2 tr. zák. Zejména krajský soud nehodnotil motiv a způsob provedení trestného činu v souvislosti s chováním odsouzeného a jeho poměr k práci ve výkonu trestu a v důsledku neúplného zjištění skutečného stavu věci i nedostatečného uvážení všech okolností případu v jejich souhrnu dospěl k nesprávnému závěru, že od odsouzeného se zatím nemůže očekávat, že v budoucnu povede řádný život pracujícího člověka.

Nejvyšší soud zjistil ze správy NVÚ MV z 20. září 1967, že odsouzený měl po celou dobu výkonu trestu dobrou pracovní morálku, choval se slušně a ukázněně, byl jen jednou káženský potrestán a naproti tomu pětkráte odměněn. Pracovní úkoly plnil ve stanovené lhůtě a podle potřeby pracoval i přesčas. V kolektivu odsouzených byl snášenlivý, na pracovišti udržoval pořádek a dbal o dobrý bezporuchový chod přiděleného stroje. Pro výkon trestu je zařazen do III. nápravně výchovné skupiny.

OOVB v místě někdejšího bydliště odsouzeného sdělilo, že odsouzený před spácháním trestného činu pracoval v hospodářství svých rodičů svědomitě a odpovědně. Požíval dobrou pověst. Jeho rodiče jsou v důchodu a jsou vlastníky většího rodinného domu a 1,5 ha vinic. OOVB a rada MNV v bydlišti odsouzeného doporučily jeho podmíněné propuštění. Z opisu rejstříku trestů bylo zjištěno, že odsouzený před spácháním trestného činu, za nějž vykonává trest, nebyl soudně trestán.

Okresní soud v Jičíně v odůvodnění zamítavého rozhodnutí sice zjistil obsah zpráv OOVB a NVÚ MV, avšak neprovedl jejich zhodnocení, nýbrž pouze odkázal na ustanovení § 61 odst. 2 tr. zák. Dále uvedl, že odsouzený si odpykává trest za jeden z nejvážnějších trestných činů a učinil pak ničím neodůvodněný závěr, že odsouzený ještě nesplňuje všechny podmínky pro podmíněné propuštění, že mu zbývá do konce trestu poměrně dlouhá doba přes 5 let a proto jeho žádost zamítl.

Krajský soud v Hradci Králové místo aby ke stížnosti odsouzeného napadené usnesení okresního soudu zrušil a vrátil věc k novému projednání a rozhodnutí, popřípadě napravil nedostatky v rozhodnutí soudu prvního stupně a sám rozhodl ve věci, konstatoval ve zřejmém rozporu s obsahem odůvodnění rozhodnutí okresního soudu, že „soud prvního stupně správně chování odsouzeného ve výkonu trestu hodnotil v souvislosti a charakterovými vlastnostmi odsouzeného, s motivem a způsobem provedení trestné činnosti.“ Z toho dále dovodil, že „za tohoto předpokladu lze posoudit, zda odsouzený ve výkonu trestu dosáhl takového stupně nápravy, že by se již zbavil právě těch charakterových rysů a špatných návyků, které ho vedly k spáchání trestné činnosti.“

K tomu nutno dodat, že okresní ani krajský soud vůbec nezjišťovaly charakterové vlastnosti ani motiv a způsob provedení trestného činu, ani ty charakterové rysy a špatné návyky, které obviněného měly vést ke spáchání trestného činu; tím méně některý ze soudů tyto okolnosti hodnotil. Krajský soud dále kladně hodnotil, že okresní soud při zjišťování podmínek propuštění správně vycházel nejen z pracovní morálky a chování odsouzeného ve výkonu trestu, ale že ve smyslu § 61 odst. 2 tr. zák. přihlédl i k závažnosti spáchané trestné činnosti. Nakonec krajský soud učinil závěr stejný jako okresní soud, že trestný čin vraždy, kterého se odsouzený dopustil, je co do způsobu provedení velmi závažný a poněvadž má odsouzený odpykat trest ještě poměrně dlouhou dobu, nejsou podmínky pro to, aby již nyní byl z výkonu trestu podmíněně propuštěn.

Z odůvodnění usnesení krajského soudu vyplývá, že zamítl stížnost obviněného, aniž by odpovědně

uvážil všechny okolnosti, k nimž nutno přihlížet při zkoumání důvodnosti žádosti o podmíněné propuštění, zejména aniž by skutečně hodnotil motiv a způsob provedení trestného činu a k tomu cíli zjistil potřebná fakta z trestního spisu T 17/59 bývalého lidového soudu ve Štúrově.

Trestná činnost spočívala podle rozsudku v tom, že 29. listopadu 1958 došlo k nedorozumění mezi obviněným a A. S., která ho napadla vědrem, nezasáhla ho však a obviněný ji pak uhodil železnou tyčí do hlavy. Na volání A. S. o pomoc přiběhl její manžel I. S. s kapesním nožem v ruce a sápal se na obviněného. Obviněný jej rovněž uhodil železnou tyčí tak, že ten upadl na zem. Obviněný ho pak dále tloukl železnou tyčí do hlavy, čímž jej usmrtil.

Krajský soud v odůvodnění rozsudku, jímž vyhověl odvolání okresního prokurátora a zvýšil obviněnému trest na 15 let odnětí svobody, mezi jinými uvedl: „Obviněný nebyl dosud trestán, před trestným činem vedl řádný život pracujícího člověka, k trestnému činu se v podstatě doznal a byl k němu vyprovokován jednak útokem manželky I. S., která celou bitku vyvolala, jednak samotným J. S., který již předtím se snažil napadnout obviněného, konkrétně den před vraždou na něho zaútočil se sekerou v ruce; neustále mu vyhrožoval, takže obviněný mohl mít před ním důvodný strach, neboť I. S. byl nebezpečným rváčem a násilníkem, který již více lidí zranil.“

K závěrům krajského soudu v původním řízení je třeba ještě dodat, že obviněný a zavražděný byli sousedé a příbuzní, že k vraždě došlo na dvoře, který společně obě rodiny užívaly, a že mezi oběma rodinami žijícími již delší dobu v nepřátelství, docházelo k častým sporům.

Z uvedeného zjištění ze spisu T 17/59 bývalého lidového soudu ve Štúrově tudíž vyplývá, že trestný čin odsouzeného, i když nepochybně závažný, nutno posuzovat jako mimořádné vybočení z dosud řádného života, neboť k jeho spáchání byl odsouzený vyprovokován poškozeným a mimo to jednal pod vlivem delší dobu trvajícího nepřátelství mezi jeho rodinou a rodinou poškozeného.

Bylo povinností soudu, aby z tohoto zjištění bývalého krajského soudu v Nitře vycházel, uvážil zjištěné okolnosti, které vedly odsouzeného k trestné činnosti a zhodnotil je při řešení otázky, zda odsouzený vzorným chováním a poctivým poměrem k práci ve výkonu trestu prokázal polepšení a zda se od něho dá očekávat, že v budoucnu povede řádný život.

Podle názoru Nejvyššího soudu na tuto otázku nutno dát kladnou odpověď, neboť nebyla zjištěna taková skutečnost, která by připouštěla možnost jiného závěru. Pokud oba soudy shodně poukazují na závažnost trestného činu spáchaného odsouzeným a pouze tím odůvodňují svoje zamítavá rozhodnutí, nepochopily správně smysl a význam pojmu „závažnost spáchaného trestného činu“ v ustanovení § 61 odst. 2 tr. zák. Citovaným ustanovením čelí zákon tomu, aby soud nepřiznával výhody podmíněného propuštění i těm odsouzeným, kteří ve výkonu trestu jednají účelově, vzorné chování a poctivý poměr k práci pouze předstírají, aby dosáhli předčasného ukončení výkonu trestu. Závažnost trestného činu je tedy pomocným hlediskem při řešení otázky, zda vzorné chování odsouzeného ve výkonu trestu a jeho poměr k práci, jevící se jako poctivý, je výrazem jeho skutečného polepšení a zda tudíž lze od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život. Z toho především vyplývá, že závažnost trestného činu nesmí soud zkoumat odtrženě od určitého odsouzeného a určitého trestného činu jím spáchaného. Proto nelze závažnost trestného činu ve smyslu § 61 odst. 2 tr. zák. chápat a v praxi používat z hlediska obecné závažnosti, vyjádřené trestní sazbou, u trestného činu ve zvláštní části trestního zákona. Poněvadž hlediska pro konkretizaci spáchaného trestného činu obsahuje ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. (zjišťování stupně nebezpečnosti činu pro společnost, zejména pro výměru trestu podle § 31 odst. 1 tr. zák.) nutno při hodnocení závažnosti trestného činu ve smyslu § 61 odst. 2 tr. zák. vycházet obdobně z hledisek uvedených v ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák., a to v užším či širším rozsahu podle povahy konkrétní věci a jak to vyžaduje účel podmíněného propuštění, vyjádřený v podmínkách, které zákon stanoví pro toto propuštění. Že zákon nemá v § 61 odst. 2 tr. zák. na mysli závažnost spáchaného trestného činu

podle obecného kritéria trestní sazby stanovené na trestný čin ve zvláštní části trestního zákona, je patrno též z ustanovení § 62 tr. zák., které zpřísňuje podmínky pro podmíněné propuštění u závažných trestných činů, jejichž závažnost je dána právě obecným kritériem trestní sazby, případně i dalšími hledisky, určujícími rovněž obecnou nebezpečnost určitých trestných činů nebo pachatelů. Jen tehdy, shledá-li soud, že závažnost spáchaného trestného činu, zkoumaná z uvedených hledisek, je v určitých směrech v logickém rozporu se vzorným chováním odsouzeného ve výkonu trestu i s jeho poměrem k práci, který jinak lze posoudit jako poctivý, může mít soud odůvodněné pochybnosti, zda chování odsouzeného ve výkonu trestu je skutečně výrazem jeho polepšení. Nejčastěji tomu bude u takových odsouzených, jejichž trestný čin vyvěrá z předchozího závadného způsobu života a z charakterových vad a návyků trvalejšího rázu, svědčících o hlubším morálním narušení pachatele často před tím již soudně trestaného. V takových případech je namístě i přes vzorné chování a poctivý poměr k práci vyslovit závěr – pokud jej lze opřít o spolehlivé a přesvědčivé důvody, že odsouzený neprokázal polepšení a nedává tudíž záruku, že v budoucnu povede řádný život pracujícího člověka.

Ve věci podmíněného propuštění L. S. takový závěr postrádá oporu ve výsledcích dokazování a proto oba soudy porušily zákon v ustanovení § 61 tr. zák., pokud žádost odsouzeného o podmíněné propuštění zamítly. Proto Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil toto porušení zákona a podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí krajského soudu i předcházející rozhodnutí okresního soudu zrušil.